

Nieuws van Toen en Nu / 18

Burgeroorlog in Rijssen

In 1787 breekt in Rijssen een kleine burgeroorlog uit. 'Ten oosten van de Schildkerk wonen de patriotten; aan de westkant de Oranjegezinden. Als de patriotten onder aanvoering van dominee Cramer feest vieren, slaan de Oranjeklanten erop los' (Wereldtijdpadpaal 1787). Wat is er aan de hand?

Ons land wordt in die tijd geregeerd door stadhouder Willem V, een besluiteloze pietje precies die door zijn halsstarrige houding zwaar in de problemen komt. De oorlog met Engeland verloopt desastreus. Het volk mort. Critici die zich patriotten noemen, willen meer democratie. Ze beginnen zich hier en daar zelfs te bewapenen. De stadhouder weet zich geen raad en raakt aan de drank.

Dansen rond de vrijheidsboom

Oranje onder

In 1787 loopt de spanning verder op. Ruzies tussen patriotten en orangisten lopen flink uit de hand. Het ziet er uit als een burgeroorlog. Dijkers, de schout van Rijssen en belast met bestuur, recht en handhaving van de openbare orde, staat pal achter de stadhouder. Hij stoort zich aan het 'zootje ongeregeld' dat op het Schild rond een kolossale vrijheidsboom danst. In de top wappert een grote vlag met de tekst 'Patriotten boven. Oranje onder.'

Die het anders meent, die slaan we voor de donder'. Ook dominee Cramer, nog steeds vrijgezel, heeft zijn steentje bijgedragen. Op zijn vlag heeft hij de tekst 'Pro-Patria', voor het vaderland, geschilderd. Dominee danst, zingt en springt vrolijk in het rond en met hem een grote groep opgetogen patriotten. Het verhaal gaat dat vrouwen de dominee om de hals vlieden en hem vol vuur op de mond kussen. Schande, schande... Dan grijpt de schout met steun van zijn rakkers en andere orangisten in. Er volgt een gigantische knokpartij. Een paar weken later komt ook de koning van Pruisen in actie. Prinses Wilhelmina, de vrouw van de stadhouder, is zijn zus. Frederik Willem II stuurt troepen. Zijn generaal Blücher stelt met 1300 man orde op zaken in Rijssen en geeft dominee Cramer er flink van langs. Veel patriotten nemen de wijk naar het buitenland.

Wilhelminaboom houdt de herinnering aan de inhuldiging van de toen 18-jarige koningin levend.

Oranjewoud

Het is later helemaal goed gekomen tussen Rijssen en de Oranjes. Toen in 1862 koning Willem III een bezoek aan Rijssen bracht, werd de klok van de Schildkerk zo enthousiast en lang geluid dat er een barst in kwam. Wie nu over het Schild loopt treft er een klein 'Oranjewoud' aan: de Wilhelminaboom, de koning Willem-Alexanderboom en zelfs de Catharina-Amaliaboom. En vlak de koningsdagen van Rijssen niet uit. Die worden groots gevierd en trekken stevast veel belangstellenden tot uit de verre omtrek. En stadhouder Willem V? Die vlucht in 1795 naar Engeland. Pas in 1958 wordt zijn stoffelijk overschot naar de Nieuwe Kerk in Delft overgebracht. Prinses Wilhelmina weigert zijn bijzetting bij te wonen omdat ze 'niet achter de baar van een sufferd wil lopen'. Zo kreeg dominee Cramer toch nog een beetje gelijk.